

Johan Jakob Rutberg

Gammelgården, 1787 - 1870

Johan Jacob Rutberg född i Stråknäs den 25 oktober år 1787. Han var son till kronolänsman Israel Rutberg. Johan Jacob blev hemmanägare och innehade en tid tre hemman.

Johan Jacob Rutberg var riksdagsfullmäktig under 37 år, vilket måste ses som en ovanligt lång period. Sitt första riksmöte gjorde han vid 29 års ålder år 1816.

Rutberg gifte sig den 15 december 1825 med officersänkan Maria Bergman och bosatte sig på Rakelseborg (Filipsborg). År 1834 dog Maria av lungsvot endast 38 år gammal. Rutberg flyttade efter denna händelse till Björknäs herrgård, och 1838 sålde han Rakelsborg till dr. Philip Kleinsmied.

Britta Ulrika Granström från Jockmökk hade tjänstgjord som jungfru hos Rutberg under många år och den 24 april år 1827 föder hon en "oäkta" son. Först år 1839 erkänner Rutberg faderskapet, och 1842 gifter han sig med Britta Ulrika. Sonen som också hette Johan blev officer, major och senare riksdagsman år 1870-76. Johan var under många år en ledande kommunpolitiker. Han var bosatt i Gammelgården och avled år 1885.

Johan Jacob Rutbergs engagemang i riksdagsarbetet var periodvis väldigt intensivt. Han var känd som oppositionspolitiker och pendlade mellan ultraradikal till konservativ. Den oppositionsgrupp han tillhörde var offer för starka påtryckningar från de regeringstrognas. Som försvarare av framför allt små böndernas intressen blev gruppen en uppsamlingsplats för missnöjda.

Johan Jacob Rutberg drev frågor som strävade efter att begränsa kungamakten. Han drev också frågor om tryckfrihet

och offentlighet. Johan Jacob Rutberg ville bland annat att plenisalen skulle upplåtas för åhörande. I debatten som åtföljde detta sa Johan Jacob Rutberg att "dom som umgås med orena avsikter, älskar mörkret och sky offentligheten". Yttrandet ansågs av vissa så smädligt att man tyckte att Johan Jacob Rutberg borde förklaras ovärdig som riksdagsman.

Johan Jacob Rutberg var en slagfärdig debattör med snabb uppfattningsförmåga och en vass tunga. I sitt arbete som riksdagsman tycks Johan Jacob Rutberg ha väckt många känslor. Omdömena om Johan Jacob Rutbergs person varierar. Motståndarna använder ord som "kall", "lömsk" och "egennyttig", man använder även ord som "slug", "spydig" och "illa omtyckt".

Medan andra beskriver honom som "en ganska praktisk man, upplyst, klok och slug" samt att han äger en mer än vanlig bildning för sitt stånd och är en nitisk och driftig representant. Ord som "glad" och "skämtsam" kan man också finna. Han var ofta missförstådd och bedömdes olika såväl av vänner som av motståndare. Idag har man sett att han var en framsynt politiker och i många av de frågor han drev var han långt före sin tid.

År 1823 inlämnade han ett förslag om avskaffande av den indelta armén och införande av en sorts allmän värnplikt. Debatten kring värnpliktsfrågan blev tidvis så livlig och hetsk att talmannen hade svårt att hålla ordning i kammaren. Flera förslag kom i samband med detta om att väcka åtal mot Johan Jacob Rutberg och utesluta honom ur bondeståndet. Efter votering undgick Johan Jacob Rutberg med knapp nöd åtal. Johan Jacob Rutberg drev också frågan om humanisering av strafflogarna och ville inrätta verkstäder och undervisning i läsning för fångarna, men förslaget avslogs.

Johan Jacob Rutberg avled i Stockholm under riksmötet den 22 januari 1854. Vid hans död framkom ekonomiska brister och Kungen skänkte 100 riksdaler till Johan Jacob Rutbergs begravning. Johan Jacob Rutbergs änka tilldelades också en årlig pension på 300 riksdaler. Efter Johan Jacob Rutbergs död gick Björknäs herrgård under klubban.

Källa: Marklund Sixten, Norrbottningen, Johan Jakob Rutberg,
Kalix Forskarförening, S Nordströms tryckeri AB 1994